

HÖNS

Liksom allt annat inom lantbruket har även hönsskötseln moderniserats och rationaliserats under senare år. Med denna frågelista försöker vi få fram det speciella ordförråd som hänförs sig till hönsskötseln, när denna drevs som bisyssla på gårdar eller mindre ställen. När Du svarar på frågelistan, tag då endast med sådant som Du med säkerhet känner från Din egen by eller socken. Om någon uppgift hänförs sig till annan socken, måste detta noga anges. Numrera svaren efter frågornas nummer, gå förbi det Du inte känner till och inte kan få reda på!

1. Var bodde hönsen? Hade man särskilt byggt hönshus? Eller fanns det en särskild, för hönsen inredd avdelning i en uthuslänga? Eller hade man hönsen i någon sorts enklare avbalkning i en uthuslänga?
2. Användes särskild hönsgård eller lät man hönsen gå fritt ute om dagarna?
3. Vad kallades den öppning genom vilken hönsen släpptes ut ur huset?
4. Hade man någon särskild stege eller bräda upp till denna öppning? Om sådan fanns, tala om vad den kallades och beskriv hur den såg ut!
5. Hur var hönshuset inrett?
6. Vad satt hönsen på om nätterna? Benämning?
7. Vad kallades den plats, där hönsen lade ägg?
8. Vad kallas ett hönsdjur av hankön?
9. Vad kallas ett hönsdjur av honkön? (Finns någon annan benämning än höna?)
10. Vad kallas de nykläckta ungarna?
11. Vad kallas unghöns av han-kön?

- 12. Vad kallas unghöns av hon-kön?
- 13. Vad kallas tuppens läte? Man säger att tuppen - ?
- 14. Vad kallas hönans normala läte. Man säger att hönan - ?
Finns det någon särskild benämning på det läte, som hönan frambringar strax efter det hon värpt? Man säger att hönan -
- 15. Vad kallas kycklingarnas läte? Man säger att kycklingarna -
- 16. Hur många hönor var det lämpligt att ha till en tupp?
- 17. Vad sade man att tuppen gjorde när han parade sig med hönan?
- 18. Hur undersökte man om en höna snart skulle värpa? Vad kallades detta?
- 19. Vad kallas en höna som aldrig värper? Hur kan man se på en höna om hon sällan eller aldrig värper?
- 20. Vad kallades det när hönan bytte fjäderskrud? När inträffade det?
- 21. Vad kallades en höna som höll på byta fjäderskrud? Brukade en sådan höna värpa?
- 22. Vilka egenskaper skulle en bra tupp ha? (Färg, kam, lynne o.s.v.)
- 23. Hur länge behöll man en tupp?
- 24. Vilka olika färger förekom bland höns?
- 25. Vilka färger och raser ansågs bäst?
- 26. Förekom det höns som hade liksom en plym i stället för kam?
Vad kallades de?
- 27. Vad kallas en höna med särskilt yviga fjädrar?
- 28. Vad kallades den röda flik, som hänger ned under tuppens "haka"?

UTMÅ 29953 Ivar Franzén. 1971
 ÖGL. BJÖRSÅTER
 Kopia av mskr. DAL 12129, frgl. DAL 4

- 29. Säger man en näbb eller ett näbb?
- 30. Vad kallas fjäderbeklädnad som går ner på tuppens eller höna ben? Vad säger man att hönsdjur med sådan befjädring är?
- 31. Vad kallas den tå, som sitter ett stycke upp på baksidan av tuppens ben och som har formen av en vass spets? Händer det att man klippte bort den?
- 32. Vad kallas krävan på ortens dialekt?
- 33. Vad säger man att en tupp eller höna är, när krävan är full?
- 34. Kan detta uttryck användas om människor och vad menar man då med detta uttryck?
- 35. Hur gick det till att slakta en höna och vad sade man att man gjorde med hönan?
- 36. Hur gick det till att plocka en höna?
- 37. Vilka olika sorters fjäderbeklädnad hade hönsen?
- 38. Hur behandlades fjädrarna efter plockningen?
- 39. Vad använde man fjädrarna till?
- 40. Vad kallades själva kroppen av ett slaktat hönsdjur? Hade man något namn på den yttersta stjärtspetsen?
- 41. Hur rensade man ett slaktat hönsdjur?
- 42. Kunde man använda något av inälvorna?
- 43. Kunde man använda något annat ord i stället för värpa?
- 44. Vad säger man att en höna gör, när hon genom ett visst läte visar att hon vill ligga på ägg? Vad kallas en höna som ger ifrån sig ett sådant ljud?

ULMA 29953. Ivar Franzén. 1971
 ÖGL. BJÖRSÄTER

Kopia av mskr, DAL 12129, frgl. DAL 4

45. Kan dessa benämningar skämtsamt användas om människor?
Hur kunde man i så fall säga?
46. Vad kallas det när en höna värper på ett hemligt eller icke önskvärt ställe?
47. Vad kallas en höna som ligger på ägg?
48. Vad säger man att hönan gör, när hon ligger på ägg?
49. Var brukade man låta hönan ligga på ägg? Beskriv de anordningar som vidtogs!
50. Vad gjorde man för att få en höna att låta bli att ligga på ägg?
51. Hur många ägg brukade en höna samtidigt ligga på?
52. Brukade en höna vilja ligga på ägg varje år?
53. Gjorde man något särskilt med äggen som hönan skulle ligga på?
54. Hur valde man ut äggen som hönan skulle ligga på?
55. Var fick hönan tillbringa första tiden med kycklingarna?
Gjorde man någon särskild anordning för dem?
56. Vad kallas en höna under den tid som hon har sina kycklingar med sig?
57. Vid vilken årstid värpte hönsen mest?
58. Kände man till något sätt att få hönsen att värpa under större del av året?
59. Vid vilken ålder började en unghöna värpa? Vad kallades hennes ägg?
60. Hur många ägg lade en bra höna pr vecka under värptiden?

61. Vid vilken ålder slutade en höna värpa?
62. Vad kallas ett konstgjort ägg som läggs ut för att locka hönan att värpa på en viss plats?
63. Hände det att man lät ett riktigt ägg ligga kvar när man plockade in de andra äggen. Märkte man detta ägg på något sätt? Vad kallades detta ägg?
64. Hade man något särskilt namn på gulan i ett ägg?
65. Hade man något särskilt namn på vitan i ett ägg?
66. Vad kallas den slemmiga klump, som förutom vitan och gulan finns i ett ägg? Vad tror man att det är? Dög det att äta?
67. Vad kallas ett ägg med mjukt skal eller hinna i stället för skal.
68. Vad kallas hinnan som omger vitan? Kunde den användas?
69. Vad gav man hönsen för olika sorters foder? (Redogör så utförligt som möjligt!)
70. Vad gav man hönsen för att äggskalen skulle bli starka?
71. Fick kycklingarna någon särskild sorts föda under den första tiden?
72. Brukade man fodra hönsen med grönt? Vad slags grönt?
73. Blev äggen bättre om hönsen fick gå ute och äta? På vad sätt blev de i så fall bättre?
74. Hade man (ute och inne) särskild foderplats eller särskilt kärl, som hönsen fick fodret i?
75. Vad kallas det när hönsen krafsade i jorden med fötterna? Man sade att hönsen - ?

76. Vad kallas den fördjupning i jorden, som en höna gör åt sig genom att sprätta med ben och vingar?
77. Vad säger man att hönan gör, när hon gör en sådan fördjupning?
78. Ansågs ägg befrämja könsdriften? Hade de något särskilt namn med hänsyn härtill?
79. Kunde man i nödfall använda äggula som grädde i kaffe? Vad kallades det?
80. Användes hönsägg till annat än mat?
81. Hur försökte man hålla äggen färska (friska) så länge som möjligt?
82. Vad kallades ett ägg, som inte längre var färskt (friskt)?
83. Hur kunde man se om ett ägg var färskt?
84. Vad kallades ett ägg, som inte var befruktat och därför inte gav kyckling?
85. Ansåg man att ägg med särskild sorts färg hade särskilt hög kvalitet?
86. När man sålde ägg efter antal, hur många brukade man då räkna till en enhet? Vad kallades en sådan enhet? (tjog, snes, kull el.dyl.)
87. Förekom det att hönsen fick ohyra?
88. Hur försökte hönsen hålla sig själva rena från ohyra o.d.?
89. Hur försökte man befria hönsen från ohyra?
90. Vad kallades hönsens spillning?
91. Vad sade man att hönsen gjorde när de släppte spillning?

92. Hur bortskaffades spillningen ur hönshuset? Vad kallades detta arbete?
93. Kunde spillningen användas till något särskilt?
94. Hur kallade man på hönsen?
95. Vad kallades en person som särskilt skötte höns?
96. Händes det att man band trasor om fötterna på höns? Varför? Vad kallades det att göra så?
97. Vad kallade man en kyckling eller höna som de andra hönsen hackade på?
98. Vad kallas en samling höns som hör till en tupp?
99. Känner Du till några ordstäv eller talesätt om höns?